

Polskie malarstwo historyczne w XIX wieku (Matejko i inni)

Wskazówki bibliograficzne (2023)

wersja z 2023-05-15

Treść:

Opracowania ogólne	1
Recepcja krytyczna i style odbioru	1
IkonoGRAFIA	2
Środowiska i malarze (bez Matejki)	2
Matejko (chronologicznie)	5

Opracowania ogólne

Mieczysław Porębski, *Malowane dzieje*, Warszawa 1962

Andrzej Ryszkiewicz, *Malarstwo polskie. Romantyzm – historyzm – realizm*, Warszawa 1989

Jerzy Malinowski, *Malarstwo polskie XIX wieku*, Warszawa 2003

Marek Zgórniak, *O historyzmie w malarstwie XIX wieku*, „IkonotheKa” 11, 1996 ([online](#))

Markéta Theinhardt, *Historismus in der polnischen, tschechischen und ungarischen Malerei des 19. Jahrhunderts*, w: *Der Traum vom Glück. Die Kunst des Historismus in Europa*, Wien 1996 (MNK)

Anna Lewicka-Morawska, *Czym był klasycyzm w polskim malarstwie XIX wieku*, w: *Klasycyzm i klasycyzmy. Materiały sesji SHS*, Warszawa 1994

Maria Poprzęcka, *Czas wyobrazony. O sposobach opowiadania w polskim malarstwie XIX wieku*, Warszawa 1986 ([online](#))

Mieczysław Porębski, *Galeria Sztuki Polskiej XIX wieku w Sukiennicach. Przewodnik*, Kraków 2001 (przewodnik dotyczy galerii, której kształt został później zmieniony)

M. Poprzęcka, *Kochankowie z masakrą w tle i inne eseje o malarstwie historycznym*, Warszawa 2004

R. Ochęduszek, W. Bałus (red.), *European History Painting in the 19th century. Mutual connections - common themes - differences*, Kraków 2010 (Ars vetus et nova, t. 33).

S. Bann, S. Paccoud (red.), *L'invention du passé*. Musée des Beaux-Arts de Lyon; Paris 2014 (MNK; m.in. S. Paccoud, «L'Empereur m'a beaucoup parlé de Delaroche, il a toutes ses gravures.» *Succès et diffusion du «genre historique» en Europe*; B. Ciciora, *La question du «genre historique» dans la peinture d'histoire polonaise entre 1830 et 1860*).

Iwona Danielewicz, *Utracona ojczyzna. Malarstwo historyczne*, w: *Polska. Siła obrazu*, red. I. Danielewicz, A. Rosales Rodríguez, Warszawa 2020, s. 19–30

Recepcja krytyczna i style odbioru

(problematyka ta jest też poruszana w publikacjach z pozostałych działów).

M. Poprzęcka, *Publiczność polska wobec obrazów ukazujących dzieje Polski*, „Rocznik Historii Sztuki” 16, 1987 ([online](#))

Waldemar Okoń, *Polskie dziewiętnastowieczne malarstwo historyczne i mity narodowe*, w: *Polskie mity polityczne XIX i XX wieku*, pod red. W. Wrzesińskiego, Wrocław 1994 (przedruk w: W. Okoń, *Przeszłość przyszłości. Studia z dziejów sztuki XIX i XX wieku*, Wrocław 2005, s. 14–26; [online](#))

W. Okoń, *Henryk Sienkiewicz, obrazy i „Quo vadis”*, „Roczniki Humanistyczne“, t. 46, 1998, nr 4 ([online](#))

W. Okoń, *Stygnała planeta. Polska krytyka artystyczna wobec malarstwa historycznego i historii*, Wrocław 2002 ([online](#))

Ikonografia

Małgorzata Fąfrowicz, *Piasta „malowane dzieje”*, „Rocznik Historii Sztuki” 18, 1990 ([online](#))

Joanna Filipczyk-Topolnicka, „*Wrócić do Sławian koryta*”. *O ideach słowianofilskich w malarstwie polskim XIX i 1 poł. XX wieku*, „Dzieła i Interpretacje” 3, 1995

Zygmunt Kruszelnicki, *Tematyka krzyżacka w sztuce polskiej*, w: *Studia z historii sztuki Gdańska i Pomorza* („Teki Gdańska” 2), 1992

Zygmunt Kruszelnicki, *Postać Wita Stwosza w literaturze i plastyce polskiej XIX i pierwszej połowy XX wieku*, „Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo” 31, 2000

Anna Król, *Wizerunki Wita Stwosza w malarstwie i rzeźbie polskiej XIX wieku*, w: *Wokół Wita Stwosza*, red. D. Horzela, A. Organisty, Kraków 2005, s. 332–353 ([online](#))

W. Okoń, *Ikonografia Tadeusza Kościuszki – wybrane zagadnienia*, w: Okoń, *Wtajemniczenia. Studia z dziejów sztuki XIX i XX wieku*, Wrocław 1996 ([online](#))

Janusz Polaczek, *Pokonany wódz, cierpiący bohater – Kościuszko po insurekcji: początki romantycznej ikonografii naczelnika*, „Almanach Muzealny” 2, 1999 ([online](#))

J. Polaczek, *Sztuka i polityka w Księstwie Warszawskim*, Rzeszów 2005

Andrzej Pochodaj, *Śmierć „polskiego Bayarda” – z legendy księcia Józefa Poniatowskiego*, „Dzieła i Interpretacje” 4, 1996

Anna Sieradzka, *Odzyskanie niepodległości w sztuce polskiej 1918–1939*, w: *Sztuka i historia. Materiały sesji SHS*, Warszawa 1992

Środowiska i malarze (bez Matejki)

Jean Sez nec, *Trois mauvais tableaux pour le roi de Pologne*, „Diderot Studies“, t. 14, 1971 (JStor)

Hubert Kowalski, *Dzieje pierwszego artystycznego zamówienia króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Cykl malarski w Chambre des Seigneurs*, „Kronika Zamkowa“, 2001, nr 2(42) ([online](#))

Maria Gordon-Smith, *Jean Pillement at the Court of King Stanisław August of Poland (1765–1767)*, „Artibus et Historiae“, nr 52, 2005 (JStor)

Elżbieta Charazińska, Ryszard Bobrow (red.), *W kręgu wileńskiego klasycyzmu. Katalog*. Muzeum Narodowe, Warszawa 2000

Halina Stępień, *Artyści polscy w środowisku monachijskim w latach 1828–1855*, Wrocław 1990

Halina Stępień, Maria Liczbińska, *Artyści polscy w środowisku monachijskim w latach 1828–1914. Materiały źródłowe*, Warszawa 1994

Halina Stępień, *Artyści polscy w środowisku monachijskim w latach 1856–1914*, Warszawa 2003

H.P. Bühler, *Józef Brandt, Alfred Wierusz-Kowalski i inni. Polska szkoła monachijska*, Warszawa 1998

Lija Skalska-Mieczek, *Polscy uczniowie Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu w XIX i na początku XX wieku*. Muzeum Narodowe, Warszawa 1989

- Zofia Ostrowska-Kęmbłowska, *Dzieje Kaplicy Królów Polskich czyli Złotej w katedrze poznańskiej*, Poznań 1997
- Alina Chyczewska, *Marcello Bacciarelli 1731–1818*, Wrocław 1973
- Ewa Micke-Broniarek (red.), *Józef Brandt 1841–1915*. Muzeum Narodowe w Warszawie; Muzeum Narodowe w Poznaniu, Warszawa 2018 (IHS)
- M. Zgórniak, *W obronie Józefa Brandta*, „Quart. Kwartalnik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego“, 2020, nr 2 (56) ([online](#))
- Krystyna Sroczyńska, *Antoni Brodowski 1784–1832. Życie i dzieło*, Warszawa 1985
- Aleksandra Melbechowska, *O dwóch polskich „nazareńczykach” – Edwardzie Brzozowskim i Leopoldzie Nowotnym*, „Biuletyn Historii Sztuki” 31, 1969
- J. Zielińska (red.), *Wojciech Gerson 1831–1901. Katalog wystawy monograficznej*, Warszawa 1978
- P. Łukaszewicz (red.), *Artur Grottger. Materiały sesji zorganizowanej w 150 rocznicę urodzin i 120 rocznicę śmierci artysty*, Wrocław – styczeń 1988, Warszawa 1991
- Mariusz Bryl, *Cykle Artura Grottgera*, Poznań 1994
- Piotr Birecki, *Czy Marian Jaroczyński, twórca „II Traktatu Toruńskiego”, to drugi Matejko?*, w: *Toruń miastem pokoju: II pokój toruński*, red. P. Oliński, W. Rozynekowski, Toruń 2016, s. 197–216
- Łukasz Krzywka, *Sztuk-mistrz polski Leon Kapliński (1826–1873)*, Wrocław 1994
- Kazimierz Olszański, *Juliusz Kossak*. Wyd. 2 poszerzone, Kraków 2000
- Kazimierz Olszański, *Wojciech Kossak*. Wyd. 4 popr. i uzup., Wrocław 1990
- Janusz Polaczek, *Szkice do panoramy „Bitwa pod Somosierrą” Wojciecha Kossaka i Michała Wywiórskiego na tle malarstwa batalistycznego przełomu XIX i XX wieku*, Przemyśl 1999
- Elżbieta Górecka, *Panoramy Wojciecha Kossaka i Jana Styki*. Muzeum Narodowe, Wrocław 2000
- Aleksandra Melbechowska-Luty, *Teofil Kwiatkowski, 1809–1891*, Wrocław 1966
- Henryk Struve, *Aleksander Lesser, jego rozwój artystyczny i stanowisko w historii malarstwa polskiego*, Warszawa 1885 ([online](#))
- Jerzy Malinowski, *Aleksander Lesser – malarz historyczny*, w: *Żydzi w obronie Rzeczypospolitej: Materiały konferencji*, red. J. Tomaszewski, Warszawa 1996, s. 125–132.
- Maria Rzepińska, *Władysław Łuszczkiewicz jako malarz historyczny i portrecista*, „Folia Historiae Artium“, t. 18, 1982 ([online](#))
- Jan K. Ostrowski, *Piotr Michałowski*, Warszawa 1985
- Agnieszka Świętosławska, *Nieukończony obraz Szczęsnego Morawskiego „Przeproszenie Zebrzydowskiego” – między koncepcją malarstwa historycznego a trudami jej realizacji*, „Quart. Kwartalnik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego“, 2019, nr 4 ([online](#)).
- Alicja Kępińska, *Jan Piotr Norblin*, Wrocław 1978
- Philippe Bordes, *David and Norblin. The Oath of the Tennis Court and two Problems of Attribution*, „Burlington Magazine” 122, 1980 (JStor)
- Stanisław Czekalski, *Obcość i obecność, Horacjusze i Sarmaci. Wzory Davidowskie w twórczości Norblina*, „Artium Quaestiones” 11, 2000 ([online](#))
- Stanisław Czekalski, *Mitologia dokumentu. Przysięga w sali senatorskiej według Norblina* w: M. Poprzęcka (red.), *Rzeczywistość – realizm – reprezentacja*, Warszawa 2001
- Halina Cękalska-Zborowska, *Aleksander Orłowski*, Warszawa 1962
- Jadwiga Puciata-Pawłowska, *Maksymilian Antoni Piotrowski*, „Studia Pomorskie” 2, 1957 ([online](#))
- Anna Król, *Henryk Rodakowski (1823–1894)*. Muzeum Narodowe, Kraków 1994

- Janusz Polaczek, *Rodakowski a Delaroche i romantyczny typ portretu wodza pokonanej armii*, „Rocznik Przemyski” 33, 1997, nr 2 ([online](#))
- Wojciech Bałus, *Rodakowski, Dürer i „polska” melancholia*, w: *Mistrzowi Mieczysławowi Porębskiemu uczniowie*, Kraków 2001 (przedruk w: Bałus, *Figury losu*, Kraków 2002; [online](#))
- W. Okoń, *Alegorie narodowe. Studia z dziejów sztuki polskiej XIX wieku*, Wrocław 1992 ([online](#); m.in. **Siemiradzki**)
- Katarzyna Nowakowska-Sito, *Wokół „Pochodni Nerona” Henryka Siemiradzkiego*, „Rocznik Krakowski” 58, 1992 ([online](#))
- B. Ciciora, *Wpływ malarstwa monachijskiego na twórczość Jana Matejki i Henryka Siemiradzkiego*, w: *Ateny nad Izarą. Malarstwo monachijskie studia i szkice*, red. E. Ptaszyńska, Suwałki 2012
- Dariusz Konstantynów, *„Dirce chrześcijańska” Henryka Siemiradzkiego w Petersburgu i Moskwie (1898)*, „Biuletyn Historii Sztuki”, t. 78, 2016, nr 4
- Co znajduje się w obrazach Henryka Siemiradzkiego?*, red. J. Malinowski, „Sztuka Europy Wschodniej”, t. 5, 2017 (numer tematyczny)
- Maria Nitka, *„Dirce chrześcijańska” H. Siemiradzkiego w Europie Zachodniej i Środkowej: organizacja i recepcja wystaw (1897-1900)*, w: *W Wiedniu, Paryżu i Monachium... Artyści poza granicami w XIX i XX wieku*, red. D. Kudelska, Lublin, Warszawa 2020
- M. Nitka, A. Kluczeńska-Wójcik (red.), *Henryk Siemiradzki and the international artistic milieu in Rome*, Roma 2020 (Conferenze / Accademia Polacca delle Scienze. Biblioteca e Centro di Studi a Roma, t. 145)
- Elżbieta Charazińska, *Józef Simmler, 1823–1868*. Muzeum Narodowe etc., Warszawa 1993
- Stéphane Paccoud, *The „Historical Genre” as an International Style: the Influence of Paul Delaroche on Józef Simmler and Polish History Painters*, w: *European History Painting in the 19th century*, red. R. Ochęduszek, W. Bałus, Kraków 2010
- Elżbieta Budzińska, *Z wczesnej twórczości Franciszka Smuglewicza. Projekty obrazów do Sali Rycerskiej Zamku Warszawskiego*, „Biuletyn Historii Sztuki”, t. 33, 1971, nr 2
- Lech Brusewicz, *„Gabinet historyczny” Jana Pawła Woronicza tytułem do wiecznej jego chwały*, w: *Sztuka i historia. Materiały Sesji SHS*, Warszawa 1992 [M. **Stachowicz**]
- Zbigniew Michalczyk, *„Szkicownik” Michała Stachowicza oraz nieznane materiały dotyczące gabinetu historycznego Jana Pawła Woronicza i „Monumenta Regum Poloniae Cracoviensia”*, „Studia Waweliana”, t. 14, 2009 ([online](#))
- Z. Michalczyk, *Michał Stachowicz (1768-1825). Krakowski malarz między barokiem a romantyzmem*, Warszawa 2010
- Maciej Masłowski, *Studia malarzkie Wojciecha Kornelego Stattlera*. Kraków-Rzym, Wrocław 1964
- Krzysztof Lipka, *Sen Stattlera*, w: *De gustibus. Studia ofiarowane przez przyjaciół Tadeuszowi Stefanowi Jaroszewskiemu z okazji 65 rocznicy urodzin*, Warszawa 1996
- Dorota Kudelska, *Juliusz Słowacki i sztuki plastyczne*, Lublin 1997 ([online](#))
- Andrzej Pochodaj, *Między Mickiewiczem a Słowackim – „Machabeusze” W. K. Stattlera*, w: M. Kapustka, A. Pochodaj (red.), *Sztuka i obraz sztuki. Obrazowanie wizualne a literatura i filozofia*, Wrocław 1999
- Joanna Szczepińska-Tramer, *Wokół „Machabeuszy” Wojciecha Kornelego Stattlera. Przyczynek do historii promocji obrazu*, w: *Arx Felicitatis*, Warszawa 2001
- Iwona Koźbiał, *Poglądy na sztukę i działalność dydaktyczna Wojciecha Kornelego Stattlera (1800-1875)*, w: *Wobec przyszłości. Materiały nadesłane i wygłoszone na sesji naukowej z okazji 185-lecia działalności Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*, Kraków 2004, s. 337–377
- K. Sroczyńska, *January Suchodolski*, Wrocław 1961

Matejko (chronologicznie)

- Marian Gorzkowski, *Jan Matejko. Epoka od r. 1861 do końca życia artysty z dziennika prowadzonego w ciągu lat siedemnastu*, opr. K. Nowacki i I. Trybowski, Kraków 1993 (wyd. oryginalne, pt. *Jan Matejko: epoka lat dalszych, do końca życia artysty*, Kraków 1898: [polona.pl](#))
- Mieczysław Treter, *Matejko. Osobowość artysty. Twórczość, forma i styl*, Lwów 1939 (zawiera obszerny rozdział o malarstwie historycznym w XIX wieku) ([polona.pl](#))
- Piotr Krakowski, *Makart, austro-węgierski historyzm i Matejko*, „Rocznik Krakowski” 56, 1990 ([online](#))
- K. Sroczyńska (red.), *Matejko. Obrazy olejne. Katalog*, Warszawa 1993
- Ewa Micke-Broniarek, *Matejce w hołdzie... W stulecie śmierci artysty. Katalog wystawy*. Muzeum Narodowe, Warszawa 1993
- M. Poprzęcka, *Jak Jan Matejko malował „Kazanie Skargi”*, w: *Janowi Matejce w stulecie śmierci. Pamiętnik wystawy w Muzeum Narodowym w Krakowie*, Kraków 1993 (przedruk w: Poprzęcka, *Pochwała malarstwa*, Gdańsk 2000: [online](#))
- P. Krakowski, J. Purchla (red.), *Wokół Matejki. Materiały z konferencji Matejko a malarstwo środkowoeuropejskie zorganizowanej w stulecie śmierci artysty (Kraków 1993)*, Kraków 1994 ([online](#))
- M. Zgórniak, *Matejko i malarstwo środkowoeuropejskie w oczach krytyków francuskich (1865–1893)*, w: *Wokół Matejki. Materiały z konferencji*, Kraków 1994, s. 91–98 ([online](#))
- Henryk Słoczyński, „*Hołd Pruski*” Jana Matejki, w: M. Kitowska-Łysiak, E. Wolicka (red.), *Czas i wyobraźnia. Studia nad plastyczną i literacką interpretacją dziejów*, Lublin 1995
- W. Okoń, *Matejko popularny*, w: Okoń, *Wtajemniczenia*, Wrocław 1996 ([online](#))
- Jarosław Krawczyk, *Jan Matejko. Mistrz Legendy św. Stanisława*, Warszawa 1998
- M. Zgórniak, *Matejko w Paryżu. Opinie krytyków francuskich z lat 1865–1870*, Kraków 1998 ([pdf OCR](#); wersja [online](#) bez ilustracji)
- Henryk M. Słoczyński, *Matejko*, Wrocław 2000
- M. Zgórniak, *Wysłannicy Iwana. Literacki obrazek Paula de Saint-Victor na kanwie utworu Matejki*, w: *Ars graeca – ars latina. Studia dedykowane Profesor Annie Różyckiej Bryzek*, Kraków 2001 ([pdf](#) bez ilustracji)
- S. Czekalski (red.), *„Dziewica Orleańska” Jana Matejki. Materiały II seminarium Instytutu Historii Sztuki UAM i Muzeum Narodowego w Poznaniu*, Poznań 2003 (w tym M. Zgórniak, „*Joanna d’Arc*” w Paryżu w roku 1887; [online](#) jest wersja tego artykułu bez ilustracji i [wersja francuska](#))
- M. Zgórniak, *Jan Matejko, 1838–1893. Kalendarium życia i twórczości*, Kraków 2004
- Barbara Ciciora, *The Influence of Munich History Painting on Jan Matejko*, w: *European History Painting in the 19th century*, red. R. Ochęduszek, W. Bałus, Kraków 2010
- M. Zgórniak, *Matejko na paryskim Salonie 1875: „Chrzest dzwonu Zygmunta”*, „Biuletyn Historii Sztuki”, t. 74, 2012, nr 2 ([pdf](#))
- Caroline Kaiser, *Jan Matejko at the World Exposition 1873 Vienna*, „Sztuka Europy Wschodniej”, t. 4, 2016 ([pdf](#))
- M. Zgórniak, *Matejko jako przedstawiciel szkoły Fortuny’ego. Uwagi Edmonda About o Salonie 1874*, „Biuletyn Historii Sztuki”, t. 78, 2016, nr 2 ([pdf](#))
- M. Zgórniak, „*Batory*” Matejki w Paryżu w roku 1874, „Kronika Zamkowa”, 2016, nr 3 (69)
- H. Słoczyński, „*Kazanie Skargi*” Jana Matejki w kontekście ówczesnej wiedzy o epoce i poglądów na dzieje Polski, „Folia Historica Cracoviensia”, t. 24, 2018, nr 1
- Marta Kłak-Ambrozkiewicz, *Jan Matejko - ein anderer Malerfürst*, w: *Malerfürsten*, red. D. H. Lehmann, K. Chrubasik, Bundeskunsthalle, Bonn 2018 (MNK).

Axel Feuß, „*Księżę malarstwa*“ *Jan Matejko w Bonn* [omówienie wystawy *Malerfürsten*], 2019 ([online](#))

Luc Piralla-Heng Vong i inni [o kilku obrazach Matejki], w: *Polska. Siła obrazu*, Warszawa 2020

oprac. M. Zgórnjak